

Oświadczenie

Oświadczenie dotyczące ograniczeń praw osób, których dane dotyczą, w związku z wprowadzeniem stanu wyjątkowego w¹ państwach członkowskich

Dokument przyjęty 2 czerwca 2020 r.

Europejska Rada Ochrony Danych przyjęła następujące oświadczenie:

1. Europejska Rada Ochrony Danych została zawiadomiona o przyjęciu przez rząd węgierski dekrety 179/2020 z 4 maja 2020 r. w sprawie wyjątków od niektórych przepisów dotyczących ochrony danych i dostępu do informacji w czasie stanu zagrożenia². Na mocy art. 1 tego dekretu, w odniesieniu do przetwarzania danych osobowych do celów zrozumienia i wykrycia choroby wywołanej zakażeniem koronawirusem, zapobiegania tej chorobie oraz utrudnienia jej dalszego rozprzestrzeniania się, w tym w odniesieniu do zorganizowania przez organy państwowe związanej z tym operacji koordynowanej, wszelkie środki, o które wnioskowały osoby, których dane dotyczą, korzystające z praw w oparciu o art. 15–22 RODO, zostają zawieszane do czasu zniesienia stanu zagrożenia wprowadzonego dekretem 40/2020³ oraz że za datę rozpoczęcia stosowania tych środków uznaje się dzień następujący po dniu zniesienia stanu zagrożenia. Artykuł 5 dekretu 179/2020 stanowi, że takie zawieszenie ma również zastosowanie do wszystkich wniosków dotyczących korzystania ze wspomnianych praw osób, których dane dotyczą, które już oczekiwały na rozpatrzenie tych wniosków w dniu wejścia w życie dekretu. Osobę, której dane dotyczą, należy niezwłocznie powiadomić o nałożonych ograniczeniach po zniesieniu stanu zagrożenia oraz nie później niż w ciągu 90 dni od otrzymania wniosku.

¹ Do celów niniejszego oświadczenia „stan wyjątkowy” oznacza każdy stan nadzwyczajny wprowadzony na szczeblu krajowym w celu walki z pandemią, niezależnie od określonej nazwy przyjętej w ustawodawstwie krajowym.

² Dekret 179/2020 (V. 4.).Korm. rendelet a veszélyhelyzet idején az egyes adatvédelmi és adatigénylési rendelkezésektől való eltérésről (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2000179.kor>).

³ Niniejszą informację oparto na informacjach otrzymanych od węgierskiego organu nadzorczego, organizacji pozarządowych oraz pozyskanych z publicznie dostępnych źródeł. Dekret 40/2020 nie przewiduje żadnego ograniczenia czasowego, na jaki wprowadza się stan zagrożenia.

2. Jak wcześniej zostało stwierdzone przez EROD, ochrona danych nie utrudnia walki z pandemią COVID-19. **Ogólne rozporządzenie o ochronie danych ma nadal zastosowanie i pozwala na skuteczne reagowanie na zjawisko pandemii, jednocześnie chroniąc podstawowe prawa i wolności.** Przepisy dotyczące ochrony danych, w tym mające zastosowanie właściwe prawo krajowe, umożliwiają już przeprowadzenie operacji przetwarzania danych koniecznych do przyczynienia się do zwalczania rozprzestrzeniania się takiej pandemii, jak pandemia COVID-19.
3. Artykuł 23 RODO pozwala, na określonych warunkach, aby krajowy ustawodawca ograniczył aktem prawnym, zakres obowiązków i praw przewidzianych w art. 12–22 i w art. 34, a także w art. 5 - o ile jego przepisy odpowiadają prawom i obowiązkom przewidzianym w art. 12–22 - jeżeli ograniczenie takie nie narusza istoty podstawowych praw i wolności oraz jest w demokratycznym społeczeństwie istotnym i środkiem niezbędnym i proporcjonalnym, służącym między innymi ważnym celom leżącym w ogólnym interesie publicznym Unii lub państwa członkowskiego, w szczególności zdrowiu publicznemu.
4. Europejska Rada Ochrony Danych przypomina, że **nawet w tych wyjątkowych czasach należy utrzymać ochronę danych osobowych we wszystkich środkach nadzwyczajnych, nie wyłączając ograniczeń przyjętych na szczeblu krajowym na mocy art. 23 RODO**, tym samym przyczyniając się do poszanowania nadrzędnych wartości takich jak demokracja, praworządność i prawa podstawowe, na których opiera się Unia: z jednej strony, wszelkie podejmowane przez państwa członkowskie środki muszą uwzględniać ogólne zasady prawa, istotę podstawowych praw i wolności i nie mogą być nieodwracalne oraz, z drugiej strony, administratorzy danych i przetwarzający w dalszym ciągu muszą przestrzegać zasad ochrony danych.
5. **Każde ograniczenie musi uwzględniać istotę prawa, które podlega ograniczeniu.** Ograniczenia, które są ogólne, rozległe lub ingerujące w zakresie, w jakim unieważniałyby prawo podstawowe, nie znajdują uzasadnienia. Jeżeli istota prawa zostaje naruszona, ograniczenie należy uznać za niezgodne z prawem, bez konieczności dalszej oceny, czy służy ono celowi leżącemu w interesie ogólnym i czy spełnia kryteria konieczności i proporcjonalności.
6. Przetwarzanie danych osobowych powinno być opracowane w taki sposób, aby służyć ludzkości, i w tym kontekście jednym z głównych założeń przepisów dotyczących ochrony danych jest zwiększenie sprawowania kontroli przez osoby, których dane dotyczą, nad ich danymi.
7. W celu zagwarantowania tej kontroli osobom, których dane dotyczą, przysługuje im szereg praw w ramach prawa do ochrony danych. Prawo do dostępu i prawo do sprostowania danych zawarto w art. 8 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej („Karty”). Ogólne rozporządzenie o ochronie danych zawiera te prawa i uzupełnia je licznymi dodatkowymi prawami, takimi jak prawo sprzeciwu, prawo do usunięcia danych, a także inne, nowe prawa, jak prawo do przenoszenia danych. Nie należy lekceważyć praw osób, których dane dotyczą. Stanowią one najważniejszy element podstawowego prawa do ochrony danych, a ich zastosowanie powinno być ogólną zasadą. W tym właśnie kontekście należy odczytywać i interpretować art. 23 RODO.
8. **Zgodnie z art. 52 ust. 1 Karty, wszelkie ograniczenia w korzystaniu z praw i wolności uznanych w Karcie muszą być przewidziane ustawą.** Powyższe zdanie przywołuje wyrażenie „przewidziane przez ustawę” pochodzące z art. 8 ust. 2 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności⁴, które oznacza nie tylko przestrzeganie prawa wewnętrznego, lecz także

⁴ Zobacz w szczególności wyrok ETPC z dnia 14 września 2010 r. w sprawie *Sanoma Uitgevers B.V. przeciwko Holandii*, EC:ECHR:2010:0914JUD003822403, par. 83: „Ponadto w odniesieniu do słów »przewidzianych przez ustawę« i »przewidziane przez ustawę«, które pojawiają się w art. 8–11 Konwencji, Trybunał zauważa, że zawsze

odnosi się do jakości tego prawa, wymagając od niego zgodności z zasadą praworządności. **Prawo wewnętrzne musi być przede wszystkim wystarczająco zrozumiałe w swojej terminologii, aby obywatele mogli właściwie rozpoznać okoliczności, w których administratorzy danych są uprawnieni do korzystania z wszelkich takich ograniczeń, oraz warunki, w jakich mogą to uczynić. Te same rygorystyczne normy powinno się stosować do wszelkich ograniczeń, które mogą zostać nałożone przez państwa członkowskie.**

9. Zgodnie z przepisami RODO i orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka jest w istocie niezbędne, **by środki ustawodawcze⁵, których celem jest ograniczenie zakresu praw osób, których dane dotyczą, były przewidywalne dla osób im podlegających**, w tym odnośnie do czasu, na jaki zostały wprowadzone. W związku z powyższym, w szczególności w przypadkach, gdy przyjęto ograniczenia w czasie stanu wyjątkowego, w celu ochrony zdrowia publicznego, EROD stwierdza, iż ograniczenia te, nałożone na czas nieoznaczony, mające zastosowanie *ex ante* lub podlegające nieokreślonym warunkom, nie spełniają kryterium przewidywalności.
10. Ponadto ograniczenia stanowią wyjątek od zasady ogólnej, i jako takie powinny być stosowane wyłącznie w ściśle określonych okolicznościach. Jak określono w art. 23 RODO, ograniczenia muszą być niezbędnym i proporcjonalnym środkiem w społeczeństwie demokratycznym służącym ważnemu celowi leżącemu w ogólnym interesie publicznym Unii lub państwa członkowskiego, takiemu jak zdrowie publiczne.
11. Przewidywane ograniczenia **muszą rzeczywiście wypełniać ważny cel leżący w ogólnym interesie publicznym Unii lub państwa członkowskiego, który ma być chroniony**, np. w przypadku obecnego stanu wyjątkowego wprowadzonego w niektórych państwach członkowskich, czy też w zakresie zdrowia publicznego. Związek między przewidywanymi ograniczeniami a realizowanym celem musi być jasno określony i wykazany. Sam fakt wystąpienia pandemii lub jakiegokolwiek innej sytuacji wyjątkowej nie stanowi wystarczającego uzasadnienia dla wprowadzenia jakiegokolwiek ograniczenia praw osób, których dane dotyczą; wręcz przeciwnie, każde ograniczenie musi jasno przyczyniać się do ochrony ważnego celu, jakim jest ogólny interes publiczny UE lub państwa członkowskiego.
12. Ponadto należy podkreślić, że w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej **wszystkie ograniczenia praw osób, których dane dotyczą, należy stosować wyłącznie w zakresie, w jakim jest to ściśle niezbędne i proporcjonalne⁶ do ochrony takiego celu w zakresie zdrowia**

interpretował termin »prawo« w sensie »merytorycznym«, a nie »formalnym«; uwzględniając zarówno »prawo pisane«, zakładające uchwalanie ustaw niższej rangi, jak i środki regulacyjne podejmowane przez zawodowe organy regulacyjne w ramach niezależnych uprawnień decyzyjnych nadanych im przez Parlament, a także niepisane prawo. »Prawo« należy rozumieć jako zarówno prawo ustawowe, jak i »prawo« wypracowane przez sędziów. Podsumowując, »prawo« stanowi przepis obowiązujący, o treści przyjętej przez właściwe sądy». W przedmiocie wyrażenia „przewidziane przez ustawę” kryterium wypracowanym przez Europejski Trybunał Praw Człowieka należałoby stosować, jak proponowano w opiniach Rzecznika Generalnego TSUE wydanych w sprawach połączonych C-203/15 i C-698/15, *Tele2 Sverige AB*, ECLI:EU:C:2016:572, pkt 137–154, lub w sprawie C-70/10, *Scarlet Extended*, ECLI:EU:C:2011:255, pkt 99.

⁵ Motyw 41 RODO. „W przypadku gdy w niniejszym rozporządzeniu jest mowa o podstawie prawnej lub akcie prawnym, niekoniecznie wymaga to przyjęcia aktu prawnego przez parlament, z zastrzeżeniem wymogów wynikających z porządku konstytucyjnego danego państwa członkowskiego. Taka podstawa prawna lub taki akt prawny powinny być jasne i precyzyjne, a ich zastosowanie przewidywalne dla osób im podlegających – jak wymaga tego orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zwanego dalej »Trybunałem Sprawiedliwości«) i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”.

⁶ Zobacz przykładowo odnośnie do dyrektywy 95/46/WE wyrok TSUE z dnia 14 lutego 2019 r., *Buivids*, C-345/17 pkt 64.

publicznego. Wprowadzony w sytuacji pandemii stan wyjątkowy jest warunkiem prawnym, który może uzasadniać ograniczanie praw osób, których dane dotyczą, pod warunkiem, że ograniczenia te będą miały zastosowanie jedynie, jeśli jest to ściśle niezbędne i proporcjonalne do osiągnięcia celu, jakim jest ochrona zdrowia publicznego.

13. Jeśli zatem ograniczenia przyczyniają się do ochrony zdrowia publicznego w czasie stanu wyjątkowego, EROD stwierdza, że zakres i czas obowiązywania ograniczeń musi być w dalszym ciągu ściśle ograniczony (np. odnośnie do określonych praw osób, których dane dotyczą, lub określonych kategorii administratorów danych). W szczególności należy ograniczyć ich stosowanie do okresu trwania stanu wyjątkowego. Prawa osoby, której dane dotyczą, można ograniczyć, lecz nie można ich odebrać.
14. Ponadto gwarancje przewidziane w art. 23 ust. 2 RODO muszą mieć pełne zastosowanie, w szczególności w odniesieniu do potrzeby określenia szczególnych przepisów dotyczących celów przetwarzania, kategorii danych osobowych, zakresu ograniczeń, zabezpieczeń zapobiegających nadużyciom lub niezgodnemu z prawem dostępowi do danych lub przekazywaniu, określenia administratora lub kategorii administratorów, o których mowa, lub ryzyka naruszenia praw lub wolności osób, których dane dotyczą.
15. Europejska Rada Ochrony Danych jest zdania, że przyjęte w czasie stanu wyjątkowego ograniczenia zawieszające lub odraczające stosowanie praw osób, których dane dotyczą, oraz wypełnianie obowiązków spoczywających na administratorach danych i podmiotach przetwarzających dane bez żadnych wyraźnych ograniczeń czasowych oznaczałyby de facto powszechne zawieszenie tych praw i nie byłyby zgodne z istotą podstawowych praw i wolności. Ponadto rozpatrywanie wniosków w sprawie możliwości wykonania praw osób, których dane dotyczą, na przykład dotyczących prawa do sprzeciwu na gruncie art. 21 RODO, musi przebiegać sprawnie, by było istotne i skuteczne. W tym kontekście zatem odroczenie lub zawieszenie – bez określenia jakichkolwiek ograniczeń czasowych – rozpatrywania przez administratora danych wniosków złożonych przez osoby, których dane dotyczą, mogłoby stworzyć poważną przeszkodę w wykonywaniu przez nie z przysługujących im praw.
16. Zgodnie z art. 57 ust. 1 lit. c) RODO krajowe organy nadzorcze powinny być konsultowane podczas trwania tego procesu w odpowiednim czasie przez organy krajowe rozważające wprowadzenie ograniczeń na gruncie art. 23 RODO i powinny być uprawnione do monitorowania zastosowania takich ograniczeń. EROD wspiera krajowe organy nadzorcze w dążeniu do zapewnienia, aby ograniczenia, o których mowa w krajowych środkach ustawodawczych w ramach podstawowego prawa do ochrony danych osobowych, przyjęte w celu ochrony zdrowia publicznego w związku z walką z pandemią, były stosowane wyłącznie jeśli jest to ściśle niezbędne i proporcjonalne do osiągnięcia celu.
17. Europejska Rada Ochrony Danych przypomina, że Komisja Europejska jako strażnik Traktatów ma obowiązek monitorowania stosowania pierwotnego i wtórnego prawa UE, w tym poprzez podejmowanie działań w przypadku gdy środki krajowe byłyby niezgodne z prawem UE. W razie konieczności EROD pozostaje do dyspozycji w celu udzielania porad Komisji Europejskiej na gruncie art. 70 RODO.
18. Ponadto EROD ogłosiła, że w najbliższym czasie wyda wytyczne dotyczące wdrożenia art. 23 RODO.

W imieniu Europejskiej Rady Ochrony Danych

Przewodnicząca

(Andrea Jelinek)